Govor Paddy Ashdowna, Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu pred Narodnom skupštinom Republike Srpske

Gospodine predsjedavajući, dame i gospodo,

želio bih započeti, kao i uvijek, izražavajući vam svoju zahvalnost zbog toga što ste me pozvali da nazočim današnjem zasjedanju.

Prošli smo kroz nekoliko burnih mjeseci, značajno da se na ovom mjestu pojavim osobno da saslušam vaša mišljenja, a vi moja.

Dolazim u pravom trenutku. Okončali smo prvu fazu našeg putovanja i uskoro ćemo započeti novu.

Pravda i posao: Prva faza

Kada sam stigao u Bosnu i Hercegovinu prošlog svibnja, pripremali smo se za izbore.

Ovi izbori obilježili su prekretnicu za ovu zemlju u procesu stabilizacije i normalizacije.

Po prvi put, izbore su organizirali i proveli ljudi Bosne i Hercegovine, a provedeni su su mirno i djelotvorno.

Po prvi put vlade su izabrane na puni četverogodišnji mandat, što je praksa u najstabilnijim demokratskim zemljama.

I, što je možda najznačajnije, ovi izbori su uglavnom bili usredotočeni na pitanja od značaja – na pitanja iz programa Posao i pravda, na kojima su sada, po prvi put, anagažirane sve glavne političke stranke.

Ali, naravno, postoji svijet razlika između olako datih predizbornih obećanja i surove zbilje upravljanja.

Što je razlog zbog kojeg sam 9. listopada pokrenuo jedan ambiciozni program za početno djelovanje, koji se sastoji od "šest testova ozbiljnosti" za vlade u novom sastavu.

Period nakon izbora

Šest mjeseci kasnije, a nakon kratke provjere ovih šest reformi, pokazalo se da je napredak postignut:

– Dobili smo novi izgled Vijeća ministara s tri nova ministarstva i premijerom na čelu Vijeća ministara, čija funkcija ne podliježe rotaciji. Mnogo više je potrebno učiniti kako bi ovo vijeće postalo u potpunosti funkcionalno i to je potrebno učiniti brzo.

– Postigli smo sporazum glede načela sustava javnih prihoda, a Povjerenstvo za neizravnu poreznu politiku postiže zadovoljavajući napredak u pravcu sporazuma. Očekujem da će ujedinjavanje carinskih uprava početi do 1. srpnja, da će rad Povjerenstva biti okončan do kraja srpnja, te da će porez na dodanu vrijednost biti uspostavljen s ciljnim datumom početka 2005. godine. Ova reforma od ključnog je značaja za našu budućnost i ključ je za naše pristupanje Europi. Ne možemo dopustiti odlaganje i opstrukciju ukoliko se nadamo povoljnom odgovoru Studije izvodljivosti Europske unije. Rokovi od 1. srpnja i 31. srpnja su strogi, ali se moraju ispoštovati.

– Sud Bosne i Hercegovine je započeo sa radom. Novo Tužiteljstvo Bosne i Hercegovine je upravo podiglo svoju prvu optužnicu.

– Poslovno okruženje jeste poboljšano, osobito posredstvom sada već slavnog «buldožer» procesa. Učinit ćete danas još jedan veliki korak naprijed nakon što, nadam se, prođete reforme koje se nalaze pred vama.

– Slika u pogledu uređivanja našeg političkog prostora više je neizvjesna. U Federaciji i na državnoj razini, u parlamentima je u tijeku uspostava novih odbora za «etičnost», koji će pokrenuti postupak vraćanja povjerenja javnosti u političare. NSRS do sada nije učinila ništa na ovom planu i treba uskoro početi.

– Međutim, Republici Srpskoj dana je vodeća uloga u reformiranju javne uprave putem zakona o državnoj službi. U ovom pogledu Federacija zaostaje, pri čemu su neki koji bi trebali postavljati standarde za budućnost, izgleda, više zainteresirani da se grčevito drže prošlosti.

Dakle, Bosna i Hercegovina se kreće naprijed. Postavljeni su temelji za narednu fazu. O tome ću nešto kasnije.

Prepreke na putu prema Europi

A prije toga o nekim stvarima koje nisu dobro ispale – stvarima koje su, nažalost, nanijele štetu našem ugledu i usporile naše napredovanje ka članstvu u Europskoj uniji.

Afera vezana za carine Republike Srpske, afera prodaje naoružanja Iraku, špijunska operacija Vojske Republike Srpske, propast Elektroprivrede.

Ako ste ulagač u Berlinu, ili tvorac politke u Briselu, ili ste pak građanin Bosne i Hercegovine; ovi događaji ne mogu rezultirati ničim drugim do gubitkom povjerenja u one koji upravljaju ovom zemljom. Svaki od događaja bio bi sam po sebi ozbiljan. Ali Bosna i Hercegovina se suočila ne samo s jednim, nego s četiri takva skandala u periodu od samo nekoliko mjeseci.

Međutim, reakcija na ove događaje daje mi razlog za umjereni optimizam.

Prije svega, svjedoci smo spremnosti političkog čelništva, osobito iz Republike Srpske, da prihvati odgovornost kada

stvari krenu odista loše.

Ovo je načelo od ključnog značaja za podizanje standarda javnog života.

Ali isto tako, u nekim oblastima, postoji spremnost da se započne sa rješavanjem sustavnih grešaka i institucionalnih slabosti koji su, prije svega, omogućili ovakve afere.

Vlade u Bosni i Hercegovini su potvrdile u deklaraciji s Bjelašnice prošlog tjedna da će reformirati vojsku i njen industrijski kompleks, te ju staviti pod jasno civilno zapovjedništvo, tako da BiH bude spremna za članstvo u Partnerstvu za mir do siječnja 2004. godine.

Iz jedne loše situacije izašlo je nešto dobro.

Naravno, još više ostaje da se uradi.

Reakcije na reviziju Elektroprivreda su različite – pozitivne u Federaciji, duboko razočaravajuće u Republici Srpskoj. Elektroprivreda Mostar je realizirala sve preporuke iz izvješća i njen je prihod naglo porastao. U Trebinju nisu uradili ništa, g. Aćimović je i dalje uključen, novac i dalje nestaje, i sada je i sam opstanak poduzeća doveden u pitanje. Ne možete opravdati izvoz "viška" energije u Srbiju i Crnu Goru a istovremeno ostaviti vlastito stanovništvo bez struje. Ovo poduzeće moramo dovesti u red, i to brzo, kao prvi korak ka široj reformi korporativnog upravljanja, gospodarskom prestrukturiranju i liberalizaciji.

I, bez obzira na pohvalnu odluku da se rasformira Obavještajna služba Vojske Republike Srpske, odgovor na aferu prisluškivanja otkrivenu upravo u ovoj zgradi do sada je zanemarljiv. Sada moramo djelovati brzo na reformi obavještajnih službi i staviti ih pod demokratsku kontrolu.

Opasnosti koje bi se pojavile kad se to ne bi uradilo – kad bi se ostavile obavještajne i sigurnosne službe da rade bez

kontrole, slobodne da se miješaju i stapaju s kriminalnim podzemljem – jasno su se pokazale na najšokantniji mogući način u Beogradu, 12. ožujka.

Kao što je moj posjet Srbiji početkom ovog mjeseca veoma jasno pokazao, u cijeloj se regiji raspoloženje promijenilo nakon ubojstva Zorana Đinđića.

Vladavina zakona

Pred nama je jednostavan izbor: vladavina zakona ili bezakonje.

Beograd je jasno izabrao: preko stotinu identificiranih kriminalnih bandi, osam tisuća ispitanih osoba, preko dvije tisuće pritvorenih i više od osam stotina optuženih.

Sada kada je ukinuto vanredno stanje, i ova država, a osobito Republika Srpska, mora preuzeti svoje obveze. Jednostavno ne možemo dozvoliti da budemo sigurno mjesto za svijet kriminala.

Naši susjedi – posebice vlasti u Beogradu – čekaju da vide kako će Bosna i Hercegovina reagirati. Oni očekuju odlučnu akciju i aktivnu suradnju u ovoj borbi da se podupre zakon. To trebaju i dobijti, osobito od onih koji imaju mnogo koristi od prijateljevanja s njima.

Dakle, vrijeme je da se modernizira naše oružje za borbu protiv kriminala. Vrijeme je – zapravo, bilo je odavno – da se daju potrebna sredstva Agenciji za informacije i zaštitu, Državnoj graničnoj službi i novom Sudu i Tužiteljstvu BiH.

Vrijeme je da se krene u borbu protiv mreže organiziranog kriminala, prekine njihovo tržište, zatvore poslovi i zamrzne – ili oduzme – imovina.

I da se uhite ratni zločinci i započne gonjenje onih koji im pomažu.

Upozoravao sam na početku godine da ako dajete materijalnu

pomoć i potporu onima koji su optuženi za ratne zločine, život će postati mnogo teži. Oni koji to rade riskiraju da im se oduzme sloboda putovanja, zatvori bankovni račun, poduzeća postanu predmet istrage i da ostanu bez posla.

U toj kampanji smo preduzeli prve mjere.

Ali to je samo početak. Još toga će da uslijedi.

Dozvolite mi da pojasnim neke stvari, tako da ne bude prostora za bilo kakvu sumnju. Nitko, bez obzira bio on na višem ili nižem položaju, neće biti isključen iz ovoga ukoliko bude davao potporu ratnim zločincima ili ako ne učini sve što može da se oni izvedu pred lice pravde.

Smatram da je bitno da budemo otvoreni jedni prema drugima. Stoga ne trebate biti iznenađeni ako čujete da sam rekao da vaš neuspjeh u ovoj oblasti prije svega umanjuje vaše mogućnosti, predstavlja prepreku za ulaganja i podriva povjerenje međunarodne zajednice u vas.

Vrijeme za malodušnost i oklijevanje je prošlo. Ulog je suviše velik.

Međutim, ukoliko želimo uspjeti u ovoj borbi, ukoliko želimo poraziti mreže kriminalaca i ponovno učiniti ovu zemlju slobodnom za poštene i vrijedne ljude – prvo moramo dobiti bitku za informacije.

Zbog toga smatram da je došlo vrijeme da se uspostavi središnja obavještajna agencija za Bosnu i Hercegovinu, kao nadležno tijelo koje će omogućiti BiH da pruži svoj doprinos u borbi protiv organiziranog kriminala.

Tijekom rata obavještajne službe su postale ispolitizirana sredstva za etničko čišćenje. Naravno, to vrijedi i za neke policijske i paravojne formacije koje su se pojavile tijekom sukoba.

Gotovo osam godina poslije, SFOR i UN su utrošili milijune

dolara u svrhu reforme oružanih snaga i policije. Međutim, obavještajne službe su u velikoj mjeri izbjegle tu reformu.

Znam da se dobri profesionalci iz FOSS-a i OBS-a slažu s tim. Oni znaju što se trenutno dešava u njihovim službama, a znaju i da to ne može tako ostati. Oni znaju da je došlo vrijeme da se počne nadgledati rad onih snaga koje predstavljaju stvarnu prijetnju građanima ove zemlje i da one prestanu špijunirati jedni druge.

Sada je, kao i uvijek, potrebna politička volja da se stvari promijene – da se ove službe transforiraju u nešto novo; nešto što će biti instrument zakona, a ne pomoć kriminalcima. Ukoliko želite da znate zašto je to potrebno, posjetite grob Zorana Đinđića.

Novo partnerstvo

Dozvolite mi da se sada vratim na širi program reformi.

Prošloga tjedna na Bjelašnici organiziran je sastanak između čelnih ljudi glavnih međunarodnih organizacija s premijerima Terzićem, Mikerevićem i Hadžipašićem, zajedno s Vijećem ministara, entitetskim ministrima financija i pravosuđa, te predsjedavajućim sva tri parlamenta.

Zajedno smo isplanirali narednu fazu koju BiH mora preći na putu ka Europi.

Siguran sam da očekujete da je bilo razgovora o odnosu između međunarodne zajednice i bh. vlasti. Da, o tome se razgovaralo i suglasili smo se da je došlo vrijeme da taj odnos poprimi novi oblik.

Naravno, postojala je jedna vrsta vakuma u zadnjih šest mjeseci, dok su se sproveli izborni rezultati i formirala tijela vlasti.

Međutim, BiH ne može sebi dozvoliti da taj proces traje šest mjeseci nakon svakih izbora. Stoga smo ja i moje kolege iz

međunarodne zajednice nastavili da forsiramo programe reformi.

Nemam razloga da se zato ispričavam.

Ukoliko se želi ostvariti cilj koji je postavila Vlada, da BiH do 2009. godine postane članica EU, moramo raditi brzo.

Međutim, poruka s Bjelašnice je jasna. Nove vlasti su izrazile svoje opredjeljenje za proces reformi i dodale da one imaju namjeru da budu na čelu tog procesa umjesto međunarodne zajednice.

Tako i treba biti.

Od sada, ukoliko nadležna tijela BiH i entitetske vlasti budu radile više, mi iz međunardone zajednice ćemo raditi manje. Ukoliko one uzmu kormilo u svoje ruke i budu išle odgovarajućom brzinom, mi ćemo se povući u pozadinu i davati im potporu. Ja ću intervenirati samo ako bit reformi bude dovedena u pitanje ili ako se bude odugovlačilo s njihovom provedbom.

Dakle, što smo se dogovorili?

Pravda i posao: Faza II

Suglasili smo se da su naši strateški prioriteti – *posao i pravda* – ispravno postavljeni.

Međutim, sada je došlo vrijeme da se pređe na drugu fazu. Pozabaviti se velikim, strukturalnim slabostima koje nas sprječavaju da krenemo naprijed.

Građani trebaju biti upoznati s tim problemima:

Previše radnih mjesta su “fiktivna” radna mjesta – ništa se ne radi i nitko ne dobijv plaću.

Previše poduzeća su “mrtva” poduzeća – ništa se ne prodaje i ne ostvaruje se dobit.

Previše proizvoda su uvozni proizvodi – ne prodajemo našu robu ni ovdje ni u inozemstvu.

Uzrok ovih problema leži u trajnim strukturalnim slabostima – javni sektor je preglomazan, izuzetno neučinkovit i ne pridaje mnogo važnosti pitanju koje bi trebalo biti prioritet – pružanju kvalitetnih usluga građanima.

Vlada posjeduje previše a previše i duguje. Infrastruktura je zastarjela, previše ljudi je na platnim listama, opterećena je dugovima, a njena je zadaća preobimna.

Stari, ogromni gospodarski kapaciteti u državnom vlasništvu neće biti pokretač razvitka koji je potreban ovoj zemlji.

Jedino slobodno tržište i njegovi temeljni elementi – nova, pouzdana, konkurentna mala privatna poduzeća – imaju mogućnost otvoriti stvarna radna mjesta, ostvariti stvarni ekonomski rast i stvarno bogatstvo.

Veoma često ovakva nova poduzeća započnu s jako malim resursima npr. upošljavaju svega pet do deset ljudi. Međutim, veliki broj malih poduzeća znači otvaranje velikog broja radnih mjesta. Kao što je to bio slučaj u središnjoj i istočnoj Europi ili isto tako i u Britaniji, ova poduzeća zajednički brzo uspiju u ekonomiju unijeti energiju, živost i donijeti boljitak.

Oni koriste potencijale koje nudi poduzetništvo i vode ekonomiju ka napretku.

Ukoliko ovako nastavimo, ukoliko budemo ovisili od sustava međunarodne pomoći koji nas održava u životu i povremenih zajmova za žurne potrebe, stopa neuposlenosti će i dalje rasti, plaće se i dalje neće isplaćivati, naši gospodarski pogoni će i dalje stajati u mjestu, infrastruktura će i dalje propadati, a građani će i dalje snositi posljedice.

Moramo rješavati sve probleme koji prožimaju ekonomiju, a koje

su druge zemlje u tranziciji morale rješavati na svom putu ka Europi, i moramo ih rješavati brzo.

Iz tog razloga su se tijela vlasti Bosne i Hercegovine obvezala na ispunjenje ova tri cilja:

– Uspostavu povoljnog okruženja za poslovne djelatnosti

– Promoviranje privatizacije i djelotvornog korporativnog rukovođenja, i

– Unapređenje izvoza.

Tijela vlasti su se obvezala na poduzimanje niza konkretnih mjera da bi ostvarili ove ciljeve, i to:

-uspostavu gospodarskih odjela u 15 sudova koja će se baviti rješavanjem gospodarskih sporova i slučajevima bankrota. Nužno je usvojiti procesne zakone da bi ovi sudovi mogli započeti s radom.

-premješatanje mjesta naplate poreza na visokotarifne robe kao što su kava, benzin i alkoholna pića s mjesta prodaje na mjesto uvoza ili proizvodnje

-restrukturisanje javnih poduzeća i privatizacija onih strateških poduzeća koja su spremna za privatizaciju

-razvijanje strategije za cijelu BiH u cilju promoviranja izvoza.

Ovo su prvi koraci koje je potrebno poduzeti ukoliko želimo promijeniti sudbinu ove zemlje. Treba ih poduzeti prije sezone godišnjih odmora.

Međutim, nećemo imati velike koristi od reformi ukoliko se one ne budu uklapale u našu opću misiju.

To je ono što još uvijek nedostaje Bosni i Hercegovini – vizija zemlje za deset ili dvadest godina.

Na vama je, a ne na meni, da odlučite što vaša zemlja može postati. Međutim, dozvolite mi da vam kažem moje mišljenje o tome što bi BiH mogla postati.

Zamislite da je prošlo desetljeće i da živite u 2013. godini. Zapitajte se kako bi ova zemlja i regija mogla do tada izgledati.

Zamislite ovo.

Jugoistočna Europa koja je u potpunosti integrirana u širu europsku obitelj koju čine zemlje bez unutarnjih problema i bez problema u međusobnim odnosima.

Svaka zemlja ove regije već jeste ili će uskoro biti u Europskoj uniji.

Bosna i Hercegovina ima svoje mjesto u toj regiji.

Zemlja koja je sasvim jasno prevazišla svoju prošlost da bi se usmjerila na budućnost.

Država koja nema ogroman birokratski aparat ali je djelotvorna. Koja ne poduzima tako mnogo ali to čini ispravno. Stvarne ovlasti su prenesene na lokalne zajednice.

Pravni sustav u kojem su prava pojedinca važnija od prava skupine.

Zemlja u kojoj različiti narodi žive u zajednici u kojoj im je važnija njihova ekonomska od etničke sigurnosti.

Zemlja koja je sve više prosperitetna, u kojoj raste stopa uposlenosti a s njom i plaće radnika.

Ekonomija koja ubire plodove hrabrih reformi koje su provedene na početku ovog desetljeća i koristi prirodna bogatstva koje nudi selo i prirodne talente svojih građana koji zarađuju i otvaraju nova radna mjesta u zemlji koja je, u regiji Balkana, napovoljniji prostor za poslovanje.

Bosna i Hercegovina ne bi bila mjesto koje treba izbjegavati nego primjer koji treba slijediti.

Zemlja čiji su građani shvatili da postoji daleko više stvari koje ih spajaju od onih koje ih razdvajaju.

Zemlja u kojoj se nacionalna različitost doživljava kao nešto čime se treba ponositi, a ne kao prokletstvo.

Ova je vizija naravno ambiciozna. Međutim niti jedna zemlja ne može ostvariti boljitak bez vizije. Ne možete ponovo izgraditi zemlju ukoliko nemate ambiciju. Gandi je govorio: “Naše ambicije se vrlo rijetko ostvare, ali je naše nastojanje da ih ostvarimo ono što mijenja tijek povijesti.”

Moja je poruka jednostavna. Ova vizija može biti ostvarena. Budućnost može biti vaša. Ukoliko imate hrabrosti i volje da je ostvarite.

Da li će biti ostvarena ili ne, ovisi o vama.

Hvala.